

Zahvala nagrajenca Stritarjeve nagrade 2021

Spoštovani,

najprej – hvala lepa za nagrado. Hvala komisiji za izbor, urednikom, ki me objavljajo in frizirajo, kritičnim kolegom za drugačne uvide na iste knjige ter vsem bližnjim ljudem, s katerimi preživljam čas, doživljam stvari in se pogovarjam o čemerkoli že. Danes bi z vami rad delil nekaj misli, ki me mučijo v odnosu do literature, pa tudi umetnosti nasploh.

Včasih imam občutek, da se danes od literature in umetnosti zahteva preveč angažmaja v najbolj neposrednem smislu, ki se dogaja predvsem na nivoju tematike. Zato se mi zdi pomembno, da tudi sam kot kritik ne pozabim, da se angažma literature in umetnosti dogaja že na ravni estetskega pogleda, percipiranja lepega, fascinacije nad jezikom, naseljevanje v izmišljenih svetovih, kjer srečamo realno ravno v načinih, kako zapolnjujemo prazna mesta.

Literatura je estetski objekt, ki transformira že z načinom udeležnosti v dejavnosti branja: ko se soočimo z jezikom, iz katerega kot v nadrealističnih eksperimentih zrastejo novi, še nevideni umetni organizmi, pozicije, perspektive, občutja, ki jih prej nismo zmogli misliti ali ozavestiti. Zato mislim, da ne more nastati zares vrhunska literatura, ki ne bi pomenila intervencije tudi v lasten medij, v jezik, v njegovo kodo in načine njegove rabe.

Kljub fascinaciji, ki jo poraja literatura, pa se ne moremo pretvarjati, da gre za nek povsem transcendenten objekt iz pete dimenzije, ki omogoča zgolj motrenje, kot bi opazovali nek naraven pojav, kot so nevihta, sončni zahod, zasnežena gora ali valovanje morja. Ne nastane, skratka, iz nič. Je tudi produkt nekih interesov, politike, ideologije, družbenega konteksta.

To je nek paradoks umetnosti, estetskega objekta, ki ga mora njegov opazovalec vzeti v zakup. Morda je ravno kritik iz dneva v dan soočen z nalogo združevanja teh na videz nezdržljivih perspektiv, tega dvojnega pogleda. Pogleda, ki doživlja in si mora dovoliti osebno udeležnost, a ki je obenem tudi na distanci, ki stalno opazuje, kaj so tista literarna sredstva, ki so povzročila določene učinke. A tu seveda ni vse odvisno zgolj od literarnega dela in njegovih formalnih postopkov, ampak tudi od vsesplošnega literarnega, umetnostnega, družbeno-političnega, ideološkega, tehnološkega, zeitgeistovskega in v končni fazi tudi povsem osebno-zasebnega konteksta, s katerim vstopamo v delo. Pri čemer ne smemo pozabiti niti na zavedanje produkcijskih pogojev, v katerih je delo nastalo in s katerimi je vstopilo v javni prostor.

Vse to in še marsikaj predstavlja okvir, skozi katerega vstopamo v literaturo in ki posledično tudi postaja del literarnega dela samega. In zato v končni fazi vidim nalogo literarne kritike tudi v premišljevanju o teh kotda-nevidnih okvirih, ki na več ravneh – od forme, ki jo delo zavzame, do prtljage, s katero vstopimo v delo – strukturirajo našo interakcijo z literaturo.

Robert Kuret

Rogaška Slatina, 3. september 2021

Društvo slovenskih pisateljev
Slovene Writers' Association